

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 18.

Lýsingarprísur fyri petittregul: 30 øyr. á forsiðuni,
20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýsingum fæst
avsláttur í prísinum.

Leygardag hin 4. mai 1935.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsárið + Porto. Blaðið
verður bílagt á posthúsinum, brevavsnarstöðum
og skrivstovuni. Telf. 143.

9. árg.

Friður - ræðsla - dólkskni

ella

óróur - stríð fyri andaligum og fíggjarligum frælsi?

Ellá

eru kor Føroya fiskimanna og arbeidaranna fri og
fræls, so eingin grund er til óró og stríð?

Okkara mólstøðumenn harnast yvir, at javnaðarmenn eggja fiskimonnum og arbeidarunum til eitt meðvitandi og vakið stríð móti teirri núverandi fíggjarligu og andligu skipan, ið ræður her á landi. Klassastríð! Stætlastríð! Bróðurkríggj! rópa tey, sum um eingin klassar og stættir vóru her á landi uttan bert ein av líka rættindadum bróðrum og systurum. Á ja, var hetta rætt, so tørvæði eingin veking og fylking av arbeidsmonnum og fiskimonnum. So tørvæði einki stríð, einki arbeiði fyri socialismum. Tí so var socialismur ráðandi her á landi. So vóru frælsi og javnaður og bróðurskapur í háseti. So var Føroyaland av sonnum Føroya fólks. So runnu allir lokir til eina heildarkraft, ið evnaði at lyfta og rokja tær stóru uppgávurnar. So syndaðist ikki alt í sundirlýndi, efnaløysi í stríð hvor móti øðrum, í hati og óvund og persónligari kapping um gullkálvin.

O, nei, og nei! So er ikki. Hin minnimenti freistar ikki ráum og góð kor. Hann eigir hvørki andiligt ella fíggjarligt frælsi. Og Føroyar eru ongalunda hansara, ognarleysur sum hann er, undirgivin monopol einstaklingsins, arbeidsharrans. — Undirgivin andaligt og fíggjarligt monopol teirra fáu, sum eiga landið, sjógvin, alt, so langt eygað rokkur og fótur fjakkar og strýkur. Hann stendur á tilju — og hann freistar at hoyra: í land, um tú ikki ert mærlýðin og undirbráttligur. Í land — tað vil siga, sum víðurskiftini nú eru: svolta og doyggj, ella

gerst fáteakralimur, sel tín borgararætt og svolta kortini!

Á landi — einki er proletarsins. Kanska hann eigir eini, her kannuna av einum húsi. Á nei, hann eigur tey ikki. Sparikassin, bankin ella keypmáðurin og reidarin í einum persóni. Hann, sum átti skipið. Hann sum gav kredit til armóðstreylirnar, ið eru at tuga og láta.

Tú ert mín ogn, í mínum hondum eins og skipið, tú siglir við, slendurnar, tú leggur at landi á, fiskastýkkini, jorðin og setið, ið tú leigði og borgaði nú, áðrenn skipini lögdu út. Hoyr, eg eigi sál tína og líkamið og børn tíni og konu, so satt sum tit einans liva av miskunn og náði míni. Náðin og miskunnin eru lúngt og kunnu brátt vendast til dóm og deyða, um tú proletarur ikki . . . So rungaði fyri oyrum proletarsins rungaði fjögnum öldir. Reisti hann hovið einsamallur, lærði hann brátt at binda frið, tuga, taka fmóti yvirmansins boði við tók á vortum og hat í hjarta og ræðslu fyri, hvussu konu og børnun skuldu gangast — inn-til vónin doyði og dólkskni, ið legði seg sum ein ævig toka yvir sálina, valdaði honum.

Eingin er mannarnur yvir fyri skaparunum. Har hava óll sama sonarrættin. Hví tá hesin órættur og ójavni manna millum her á foldum? So spurdi hin sanni kristindómurin? So spurdi hin rættvísi idealisturin, inntil spurningurin varð til eitt stórt ótepilligt krav um frælsi, javnað og bróðurskap her á foldum, inntil socialismur skapti herróðið

proletarar, tit ognarleysu, fylkist!

hetta herróð má ljóða í barmi á hvørjum fiskimanni og arbeidara,

tí her er, sum nú er statt, deyðin í durinum, og her kann eingin hjarging finnast hjá nøkrum uttan í arbeidaraklassans frigering við ognari makt.

Fiskimaðurin og arbeidarin megu taka hendur saman og taka ræði á hvørjum sessi - og færa socialismuna út í hitt praktiska lívið, ið nerver hvønn einasta dag.

Hitt privatkapitalistiska systemið má veltast ella umbroytast - um hetta megu øll rættshugsandi - menn og kvinnur - taka saman hendur.

Føroyingar og socialismi

„Føroyatíðindi“.

Í „Føroyatíðindi“ seinasta leygardag hevur ein „fyrkantur“ eina oddagrein um ta sælu tíð, tá ið arbeidara- og fiskimannafjöldin svav, t. v. s. bant frið við tey kor, ið hennara „vælgerarar“ og harrar av miskunn og náði góvu henni. Tá kundi alt vera og fara fram í friði, uttan at bláðorrusta skuldi standast av tí og spilla „ídyllen“. Eitt spark í endan, ein hundsan og skeldan! Tað var bara útrykk fyri fadirligum, patriarkalskum ella vinarligum forholði. Endin var altíð góður: Eitt klapp á herðarnar frá aðrari síðuni og ein djúp og eyðmjúk bukkjan frá hinari! Á ja, tá var friður. Tá stóðu Føroyingar í góðum orði hjá teirra útlendsku harrum, stórkapitalistum. Veldishararnir ella teirra leigilendingar her á landi kundu í friðum og náðum avgera, „dirigera“ og „regera“ yvir fjöldini, rætt sum teir vildu. . . .

Og so hendir tað, at tað rakkid av socialismum kemur og spillar tað heila, hetta sæla túsundarárikið, og loypir ófrið og split í dansin. „Tað má av rettum vekja harm og sorg, at tað nú sær út til, at okkara umdømi sum friðarfólk (eyðmjúk krúparar og kyssarar av knýttnevunum og trælkarunum) er í vanda. Og tað harnilgasta er, at hin stóra fjöldin av Føroyingum eins og ikki er for fyrri enn at siggja ella kenna henda vanda, . . . ið eitur socialismi . . .“

Og so fylgir ein eftir frægastu kapitalistuppskriftum uppkóking av, at socialistanna „viðfevnandi læra . . . er einans ein glesiligur loftspegil“, er eins og at lesa eina forvitnisliga Wallace-roman, ið er burturi og gloymd, so skjótt vit hava lagt hana frá okkum. . . . Socialistarnir „eru teir stóru kapitalistarnir, sum finnast á foldum (tær arbeidleysu milliðurnar, ið fáa nakrar krónur um vikuna, summir tó einki). . . . Tann teoretiska marxistiska socialismur er frá líkt valagn; í tí praktiska lívinum roynist hon sum skotbjálvi teirra maktsjúku í arbeidinum fyri at útsýgja fjöldina og gera smásinnisn andan og

fákunnuna einarúðandi í landinum“ (kapitalisman ger tí alt fyri at forða upplýsing og teirri skipan, ið socialistarnir berast fyri at verja fjöldina ímóti). So endiliga, eftir fleiri teiga uppkóki um socialismuna í síni heild, herjar „fyrkanturin“ — leggja navn til produktið hettir hetta „ovurmæta“ reystmenni sær ikki — beinleiðis á okkum, okkara „agitasjón“, ið hann sigur og bedýrar við skelvandi rødd og deyðsangist í eygunum at vera „so greiflig og fúla“, at ein má stórliga undrast yvir, at ikki allir Føroyingar fyri langt síðani hava fingið eyguni upplatin og dugað at sæð tær fylgir, hon hevur í viðfæri.

Tað kenst her, sum alt er við at rapla fyri hesum neyðar „fyrkantaða“ kapitalistverjara, sum um øll vón eitt bil er brostin. Men so roynir hann at erra seg aftur á aftur í vónini og vitanini um, at tað eru tó enn nógvir arbeidarar og fiskimenn, sum ikki eru vaktir av socialismuni, men framvegis eru lýdnir, friðaligir og takksamir fyri í heilatakið at sleppa at liva undir teirri kapitalistisku verndarhondini, ja sum pliktskyldugir venda sær í andstygd burtur frá teirri socialistisku agitasjónini, sum teir eina ferð í unglingsárunum vóru fangaðir av. Og bívandi, sum um deyðsdómurin longu hekk yvir høvðinum, úttalar hann vónina um, at teir fiskarar og arbeidsmenn (hann uggar seg yvir, at teir eru fáir) sum styðja teir føroysku socialismuforsprakarar og harvið eisini teirra landsskaðiligu og síðspillandi agitasjón, sturvast soleiðis uttan at vita, hvat teir gera. . . .“ Men henda ugganin av sær sjálvum orkar ikki at halda mótinum leingi uppi. Óttin herðir aftur á, og gráturin er eynkiligur yvir, at „teir (arbeidararnir og fiskimennir) eru dáraðir og fangaðir av teim vøkru orðunum — háttflúgvandi ideunum — talanini um frið á jørð glegnum socialismuna, og líkheit og javnað millum øll menniskjaborðini. Eingin flokkur agiterar so vakurt og óskyldugt sum socialistarnir. Eingin dugir sum teir at framala tær upprøsku krefturnar

Lognbrá.

Glitrandi blankt, safirblátt hav
logar í sólstráldansí,
smádrúr leika eitt stutt sekund,
kystar av sól í deyðans stund.
Sølt angar summarsins andi,
eymt fevnast havið og landið.

Blánandi fjøll — so langt av
leið —

gløða í sólarbrandi,
ljómandi lag um vøll og skóg,
dínar syngja sítt frægdarljóð,
kappenna selar í kavið
til teirra móður, havið.

Túsundtals tirnir glitra við strond
eins og smaragd og rubinar;
ónomið alt av mannahond;
gævi eg báði við sævarstrond,
í smáttu av kokosblóðum,
goymd undir pálmatróðum.

Tá vildi friðarstundin eymt
vermt meg við sínum veingjum.
— Her gráta mannabørn blóðug
tár,

hvor veldir øðrum hjartasár;
har er bert dýrdarfriður,
ævigur harmoniur.

P. Fr. Joensen.

hjá teim ungu og beina arbeidararnar í blindan hernað móti hansara arbeidsgævara og vælgerara. Eingin kann sum teir elva klandur og stríð og harvið gera arbeidloysi og split ráðandi o. s. fr., grætur hann og endar produktið við einum sentimentalum upprópi um at verja hitt góða umdømið og vísa teim útlendsku (kapitalistunum), at vit eru eitt friðarfólk (sum her eftir sum áður tekur alt við „Kyshaand“, sum „vælgerararnir“ finna uppá at hjóða!)

Vit hava haft frægd av at lesa hetta kroysta hjartasuffið í „Føroyatíðindi“ av einum, ið er so óttasligið — sum fyri alt tað er eyðkenni fyri flest allar skrivarar í „Føroyatíðindi“ — at hann fyri alt í verðini torur at lata nakran ána navn stítt. Hetta suff sýnir eitt hav av ræðslu og máttloysi og letur til sjónard eina áning um, at nú er tap í hendi. Arbeidararnir og fiskimennir eru við at vakna, fylkja seg og krevja og stríðast fyri at verða frír og frælsir og koma til fullan og hollan rætt í samfelaginum, so lívið, orðið so væl sum hugsanin ikki liggja í stórmanna lummum og leinkjum.

Ikki eitt orð til mótbævis av socialismuni, men tvørturímóti ein ímóti sínum vilja víðganging av, at læran, hin socialistiska